

Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişimlerinin Analizi *

Adile Gülşah SARANLI**

Sühendan ER***

K. Zülfikar DENİZ****

Öz: Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri analiz edilmeye çalışılmış, ortaya çıkan sonuçların çoğunlukla yurtdışı kaynaklı olan alan yazınla benzer ve farklı olduğu kısımlar tespit edilerek bu bilgilere dayalı şekilde yapılabilecek eğitsel farklılaştırma çalışmalarına dikkat çekilmek istenmiştir. Bu genel amaçtan yola çıkarak üstün yetenekli olduğu tespit edilmiş 23'ü erkek, 10'u kız, toplam 33 çocuğun alıcı ve ifade edici dil gelişimi TIFALDİ dil gelişim ölçeği kullanılarak analiz edilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle desenlenen çalışmada tarama yöntemi kullanılmış, çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimi sonuçları yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi değişkenlere göre analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların ifade edici dil gelişimlerinin alıcı dil gelişimlerinden önde olduğu, erkek çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek olduğu, alıcı dil açısından, çocukların yaşları arttıkça alıcı dil puanlarının da arttığı, ifade edici dilde ise 61-72 aylık çocukların bir üst yaş grubu olan 73-77 aylık çocuklardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: erken çocukluk çağındaki üstün yetenekliler, dil gelişimi, alıcı dil, ifade edici dil

An Analysis of Language Development in Gifted Preschool Children

Abstract: In this research, receptive and expressive language skills of preschool gifted children were analyzed, identifying areas in which the obtained results are similar or different from international literature leading to subsequent suggestions on possible areas for differentiation. Towards this goal, the TIFALDİ language development test was applied to analyze the receptive and expressive language skills of 33 children, 23 boys and 10 girls, who were all identified as gifted. The convenience sampling pattern was used in this research with a survey method, analyzing the receptive and expressive scores based on different variables, including age, gender and the number of siblings of the children. The results indicate that for gifted children in the preschool period that were included in the sample, expressive language skills were found to be ahead of receptive skills, boys were found to be ahead of girls in both receptive and expressive language skills and while receptive language skills were found to consistently increase with age, the expressive language skills for 61-72 month-old children were found to be higher than the next age category of 73-77 month-old children.

Keywords: gifted preschool children, language development, receptive language, expressive language

* Bu çalışma 13A104 kodlu TED Üniversitesi BAP projesi tarafından desteklenmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., TED Üni., Eğitim Fak., Temel Eğitim Bl., Okul Öncesi Eğitimi Programı, Ankara, Türkiye, gulsah.saranli@tedu.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr., TED Üni., Eğitim Fak., Temel Eğitim Bl., Okul Öncesi Eğitimi Programı, Ankara, Türkiye, suhendand.er@tedu.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr., Ankara Üni., Eğitim Bilimleri Fak., Ölçme ve Değerlendirme Bl., Ankara, Türkiye, zlfkrdnz@yahoo.com

İnsanların toplumsal yaşama katılabilmesi, dilin uygun şekilde kazanılabilmesi ve kullanılabilmesiyle mümkün olabilmektedir. Yaşıtları ile uyumlu gelişim gösteren çocuklarda dil kazanımı toplumların kültürel özelliklerine göre farklılık göstermekle birlikte genellikle aynı düzeni takip etmektedir. Bununla birlikte üstün yetenekli çocuklarda dil gelişimi yaşıtlarına göre bariz şekilde önde gidebilmekte, hatta üstün yetenekli çocukları tanılamada önemli kriterlerden biri sayılabilmektedir (Akarsu, 2004; Clark, 2015; Davis ve Rimm, 2004). Üstün yetenekli çocuklarda bilişsel, fiziksel ve sosyo-duygusal gelişime paralel olarak dil gelişiminde de farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Erken yaşlardan itibaren konuşmaya başlama, cümleleri erken kurma, soyut kelimeleri erken kullanma, çok fazla sayıda kelimeyi hafızalarında tutabilme, alıcı ve ifade edici dil kapasitesinde, yaşıtlarından önde olma sıklıkla görülmektedir. Bu tarz bilgiler yabancı kaynaklarda sıklıkla tekrarlanmasına karşın (Clark, 2015; Davis ve Rimm, 2004; Davis, Rimm ve Siegle, 2011; Kokot, 1999; Lovecky, 1993; Silverman, 2002) bu bilginin Türk kültüründeki karşılığına ilişkin yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu ihtiyaçtan hareketle bu çalışmada Türk örneklemindeki bir grup üstün yetenekli tanısı almış çocuğun alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeyleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Bundan sonraki bölümde sırasıyla dil gelişimi ve çocuğun hayatındaki önemi, etki ettiği alanlar, dil gelişiminin cinsiyet ve yaş ile olan etkileşimleri ile üstün yetenekli çocukların dil gelişim örüntülerine ilişkin alan yazın bilgilerine yer verilecektir.

Çocuklar, dil aracılığı ile çevrenin yapısını keşfeder, dili kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade eder, dili kullanarak içinde yaşadığı kültür, ahlak, din ve sosyal değerleri kazanırlar. Çocukların kullandığı sözcükler, dilin kullanım şekillerinin tamamını ortaya çıkarır ve onlar sözlü dili çevreleri ile aralarındaki deneyimleri netleştirmek ve anlamak için kullanır. Dil, bilişsel süreçlerle yakından bağlantılı olduğu için hemen hemen tüm öğrenme süreçlerini dengeler. Bireyin zihinsel verileri anlamlı bütünler oluşturacak şekilde birleştirme özelliğini yansıtır (Wishon, Brazee ve Eller, 1986; Alpöge, 1991; Barbour, 1992). Çocuklar dili edinirlerken seslerin, biçimin, cümlenin nasıl kurulduğunu fark eder, dildeki kuralları, varlıkların bir adı olduğunu, duygu ve düşüncelerini konuşarak anlatabildiklerini kavrarlar. Dil hem bir sistem hem de bir araçtır. Çocuklar bu farkındalığı erken dönemde kazanırlar ve dört yaş itibarıyla dili bir yetişkin gibi kullanabilirler (Yazıcı ve Temel, 2012; Koçak, Ergin ve Yalçın, 2014).

Dil gelişim dönemleri her çocuğa göre değişiklik gösterebilir. Çocuklar alıcı dil (anlama dil) sayesinde sözel uyaranları algılayıp, anlarlar. Algılananların ses imgesi olarak anlatılması ifade edici dil sayesinde olur. Dille duygu ve düşünceler hızla karşı tarafa aktarılır. Dili kullanılırken bellek, problem çözme, analiz etme gibi bilişsel süreçler devreye girer (Erdoğan, Şimşek Bekir ve Erdoğan Aras, 2005). Çocuklar dil yoluyla çevreleriyle etkileşimde bulunurlar. Anne babaları, kardeşleri veya arkadaşlarıyla fikir alış verişi yapıp, duygularını paylaşırlar.

Dil gelişiminde farklı yaklaşımlar söz konusudur. Skinner (1957) dilin diğer davranışlar gibi edimsel koşullanma yoluyla kazanıldığını ileri sürmüştür. Bu kurama göre bebeğin dili taklit etmesi yetişkin tarafından ödüllendirilir, pekiştirilir ve konuşma şekillenir (Bayhan ve

Artan, 2005). Bu doğacı görüşün aksine Chomsky (1957) doğuştancı görüşü destekler. İleri sürdüğü psiko-linguistik kurama göre, dil becerisi sadece insanlara ait bir yetenektir. Ona göre dil çocukla birlikte doğar. Anne baba dil edinme sürecinde yardımcı rolündedir, çocuğu destekler, böylece çocuk anadile hâkim olur (Berk, 2013). Piaget ve Vygotsky ise etkileşimli bakış açısının destekçileridir. Etkileşimli bakış açısı içsel kapasite ile çevresel etkiler arasındaki etkileşimleri ele alır. Her ne kadar her ikisi de etkileşimli bakış açısını desteklese de, Piaget dilin kalıtım ve çevre etkileşimiyle şekillendiğini öne sürerken, Vygotsky dili çocuğun tek başına geliştirmedeğini bunda başkalarının da katkısı olduğunu vurgular (Yıldız Bıçakçı ve Aral, 2009).

Dil gelişiminde farklı dinamikler etkili olabilmektedir. Bunlar arasında ilk akla gelen doğuştan bir faktör olan cinsiyet iken, kardeş sayısı gibi çevresel faktör de dil gelişimini etkileyebilmektedir. Bebeklerin ilk yıllarında dil gelişimi açısından cinsiyetleri arasında fark yoktur. Bebeklerin ilk etkileşimde buldukları kişiler genellikle anneleridir ve tüm bebekler annelerini taklit ederler. Annelerini izleyip taklit eden kız çocukların, konuşma miktarı, kelime zenginliği, cümlelerin düzgün kurulması gibi konularda erkek çocuklardan daha iyi oldukları ortaya konmuştur (Tulu, 2009). Bir başka araştırma, anneleriyle etkileşimleri sırasında kız bebeklerin sözel uyaranlara, erkeklerin ise görsel uyaranlara daha fazla tepki verdiklerini ortaya koymuştur (Karacan, 2000). Kızlar dil ediniminde etkili olan bilişsel gelişimi 14-20 aylar arasında yaşarlarken erkeklerde bu değişim 20 ile 24. aylar arasında başlamaktadır. Bu durum, kız çocuklarının erkek çocuklardan daha erken konuşmalarının, daha geniş kelime dağarcığına sahip olmalarının ve daha çok kelime kullanarak konuşmalarının nedeni olarak kabul edilebilir (Karmiloff ve Karmiloff Smith, 2002). Bazı kaynaklar kızların dil gelişiminin erkeklerden daha ileri olduğunu savunurken (Bjorklund, 1995; Yıldız Bıçakçı ve Aral, 2009) son yıllarda yapılan güncel araştırmaların dil gelişiminde kızlar ve erkekler arasında önemli farklar olmadığını ortaya koyduğu görülmüştür (Çiyiltepe, 2006; Erdoğan vd., 2005). Anadili edinme sürecinde kızlar erkeklerden akıcı, doğru, dilbilgisi kurallarına uygun ve düzgün telafuzla konuşma konusunda daha üst seviyede bir performans sergilemektedirler (Karmiloff ve Karmiloff Smith, 2002).

Kardeş sayısı ve dil gelişimini karşılaştıran çalışmalarda bu iki değişken arasında önemli fark bulunamamıştır (Erdoğan vd., 2005; Öztürk, 1995). Burada dikkatler çocuk sayısının az olması durumunda anne babaların onlara ayıracağı zamanın çok olmasına değil, aralarındaki iletişimin niteliğine çekilmiştir. Çocuk için önemli olan zengin uyarıcı çevreye sahip olmaktır. Ailenin kısıtlı sözcük dağarcığı, yetersiz bir model olması ve çocuklarıyla sınırlı iletişim içinde olması dil gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerdir (Erkan,1990). Koçak, Ergin ve Yalçın (2014)'a göre, tek çocukların çok çocuklu ailelere göre dil gelişimleri daha ileridir. Buna etki eden en önemli unsur olarak sosyoekonomik seviyenin yüksek oluşu ve evde tek olan çocuğun büyüklerle iletişim halinde olma zorunluluğu olarak belirtilmiştir.

Üstün yetenekli çocuklar, sahip oldukları çok sayıda farklı bireysel özellik nedeniyle normal gelişim gösteren çocuklardan belli özellikler açısından farklılıklar göstermektedirler. Yüksek hafıza güçleri (Sak, 2010), ilgi düzeyleri, aktiflikleri (Eristi ve Sak, 2008; Sak ve Eristi,

2012), mükemmeliyetçi ve idealist yapıları (Berger, 2006), odaklanma, yoğun dikkat toplama ve bu araştırmamızın konusu olan ileri dil gelişimleri (Nordby, 2004) ve eş zamanlı olmayan gelişimleri sebebiyle erken müdahale edilmeleri durumu (Saranlı, 2017a, Saranlı, 2017b) bu özelliklerden bazılarıdır.

Üstün yetenekli çocuklar konuşmaya her zaman olmamakla birlikte genellikle normal gelişim gösteren yaşlıtlarına göre üç ila altı ay daha öncesinde başlayabilmektedirler. Buradaki “konuşmaya başlama”, kullanılan sözcüklerin anlamlı ve yerinde kullanılması anlamındadır. Normal gelişim gösteren çocuklar genellikle bir yaş civarında tek sözcüklü ifadeleri, 18 ay civarında ise iki sözcüklü ifadeleri kullanmaya başlamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar arasında konuşmaya normal zamanda başlayanlar olduğu gibi geç konuşanlara da rastlanabilmektedir. Ayrıca normal gelişim gösteren çocuklar arasında da erken konuşan çocuklar bulunabileceği gözden kaçırılmamalıdır (Davis ve Rimm, 2011).

Üstün yetenekli çocukların genellikle sözcük dağarcıkları akranlarına göre daha zengindir. Özellikle soyut anlam taşıyan sözcükleri ve benzetmeleri yerinde kullanmada üstünlük göstermektedirler (Davis ve Rimm, 2004; Webb, Gore, Amend ve DeVries, 2007; Akarsu, 2004; Metin, 1999; Kokot, 1999; Silverman, 2002; Lovecky, 1993). Sözcük oyunlarından, bilmece, bulmaca oyunlarından ve kitaplardan hoşlanma üstün yetenekli çocukların dil gelişimlerinde sıklıkla gözlenebilmektedir. Genel olarak bakıldığında üstün yetenekli çocukların yaşlıtlarına oranla tüm konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerilerinde erken ve hızlı bir gelişim gösterdikleri söylenebilir. Ancak gelişimde bireysel farklılıkların bulunduğu ve her üstün yetenekli çocuğun bu özelliklerin hepsini birden göstermeyeceği göz ardı edilmemelidir (Akarsu, 2004; Davis ve Rimm, 2004; Kokot, 1999; Lovecky, 1993; Silverman, 2002).

Üstün yetenekli çocukların dil gelişimleri üzerine yapılan araştırmalar sonucunda, erken konuşma -bazı üstün yetenekli çocukların 7 aylıkken konuşmaya başladığı, 1,5-2 yaşlarında dili ayrıntılı olarak kullanabildikleri- geniş bir kelime dağarcığı ve buna bağlı olarak birçok konu hakkında bilgi, üstün bir kavrama yeteneği, karmaşık ve soyut konuları kavrama ve ilişki kurma (Davis, Rimm ve Siegle; Harrison, 1995) üç yaşında okumaya başlama, dört yaşında akıcı okuma, erken yaşta soyut kavramları kullanma (Davis, Rimm ve Siegle, 2011), yüksek seviyede sözel yetenek, düşünceleri sözel olarak derin bir şekilde paylaşma, yazılı ve sözlü dili etkili kullanma, karmaşık dil içeren materyalleri okuma ve kullanma (Clark, 2015) gibi sonuçlar ortaya çıkarılmıştır. Freeman (1986) üstün yetenekli çocukların çoğunun okuma yazmayı öğrenmiş olarak ilkokula geldiklerini ve sınıfta diğerlerinden daha ileri durumda olduklarını ifade etmiştir. Diğer çalışmalarda üstün yetenek potansiyelinin dil ile sistematik olarak ilerletildiğinde ortaya çıktığı bulunmuştur (Bloom,1985; Howe, 1990; Gotfride, Gotfride, Bathurst ve Guerin, 1994). Harrison, (1995), üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin daha erken ve hızlı geliştiğini belirtmektedir. Bu alan yazın bilgileri, çalışmamızın başında da belirtildiği gibi çoğunlukla uluslararası alan yazında ortaya konan çalışmaları ve bilgileri kapsamaktadır. Bununla birlikte Türkiye’deki okul öncesi dönem üstün yetenekli çocukların dil gelişimi açısından buldukları durum ve onlar için yapılabilecekler konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç vardır. Yerli alan yazındaki

çalışmalara baktığımızda kısıtlı da olsa bazı çalışmalar olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki Selçuk-Bozkurt (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir ve öğretmenleri tarafından üstün yetenekli olduğu düşünülen 3-6 yaş grubu çocukların öğretmenleri ve velileri ile, bu çocukların bebeklik ve okul öncesi dönemlerine ait gelişimsel özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin, çocuklarının dil ve bilişsel gelişim alanlarında öğretmenlere göre doğru değerlendirme düzeylerinin daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Küçük yaşta üstün yeteneklilerin dil gelişimiyle ilgili ikinci çalışma ise Erkan-Süel, (2011) tarafından gerçekleştirilmiş ve ilköğretim birinci sınıfa devam eden üstün ve normal zekâ düzeyindeki öğrencilerin, fonolojik farkındalık düzeylerinin okuma başarıları üzerindeki etkisi ve okumaya geçme zamanları, okuma hızları ve okuma kaliteleri değişkenlerine göre farklılaşma durumlarına odaklanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların fonolojik farkındalık düzeylerinin, okumaya geçme süreleri üzerinde etkili olduğu, bununla birlikte okuma hızları ve okuma kalitesi açısından üstün ve normal zekâ düzeyindeki öğrenciler arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu kısıtlı araştırmalar dışında Türkiye’de okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimlerine odaklanmış bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı, üstün yeteneği belirlenmiş olan okul öncesi dönem çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişimleri açısından çeşitli değişkenlere dayalı olarak analiz edilmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları dağılımı nasıldır?
2. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları, yaş değişkeni kontrol altına alındığında, cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
4. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici puanları yaş grubuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici puanları kardeşi olup olmamasına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Ankara ili evreninde ve üstün yetenekli çocuklara eğitim veren bir özel okul özelinde gerçekleştirilmiş, tarama desenine dayalı olarak tasarlanmış betimsel bir araştırmadır. Tarama deseni, geçmişte olmuş olan veya halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaç edinmiş bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1994).

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden, kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukları hem tespit etmek hem de onlara ulaşip araştırmalar gerçekleştirmek oldukça zordur. Bu nedenle bu çalışma gerekli izinlerin alınmasının ardından, sadece tanınmış üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren, dolayısıyla kolay ulaşılabilir olma özelliği olan özel bir eğitim kurumunun okul öncesi sınıflarıyla gerçekleştirilmiştir. Ankara ili'ndeki okulun iki şubesinden birindeki 4, 5 ve 6 yaş okul öncesi sınıflarındaki çocuklar araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında okulun değerlendirme kriterlerini karşılayarak üstün yetenekliliği belirlenmiş ve üstün yetenekli tanısı almış toplam 33 çocuk oluşturmaktadır. Okula alınma için gereken değerlendirme kriterleri arasında bu yaşa uygun gelişim ve yetenek değerlendirme test ve ölçekleriyle, çocuk ve aile gözlemleri bulunmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin 10'u kız, 23'ü erkektir; yaş aralığı 4 yaş 1 ay ile 6 yaş 5 ay arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları ise 5 yaş 5 aydır.

Veri Toplama Aracı

TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişim Testi: Ülkemiz için geniş yaş aralığına yönelik, alıcı dilin kelime bilgisini değerlendirebilecek özgün, güvenilir ve geçerli bir test ortaya koymak amacıyla Kazak-Berument ve Güven (2013) tarafından geliştirilmiştir. TİFALDİ, Türkçe dilini esas alan, uyarlama olmayan, özgün bir dil testidir. Testin içeriğinde Alıcı Dil Kelime Alt Testi için soyut ve somut şekilde ve farklı zorluklarda 242 kelime bulunmaktadır. Pilot verilerin elde edilmesi için Ankara ilinden 648 çocuğa, norm veriler için ise Türkiye bazında 61 ilden 3755 çocuğa ulaşılmıştır. Sonrasında pilot çalışmadan elde edilen verilere dayalı olarak madde güçlüğü, madde ayırt ediciliği ve çeldirici uygunluğu analizleri yapılmış, işlerliği aynı/düşük maddeler atılarak, sonuç olarak test 157 kelimeye indirilmiştir.

Norm bilgilerine üç parametrelili IRT madde analizleri BILOG-MG programıyla yapılmış ve sonuç olarak Alıcı Dil Kelime Alt Testi 2-12 yaş aralığında 104 madde ile kullanıma hazır hale getirilmiştir. Güvenilirlik çalışması sonunda test-tekrar test ve iç tutarlılık katsayılarının tüm örneklem ve her yaş grubu için hesaplandığında yüksek oldukları bulunmuştur. Alıcı Dil Kelime Alt Testi geçerlik çalışması amacıyla testin WISC-R genel, WISC-R sözel ve WISC-R performans, Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) t puanı ve AGTE dil bilişsel gelişim alt puanları ile anlamlı şekilde ilişkili olduğu görülmüştür (Kazak-Berument ve Güven, 2013). TİFALDİ İfade Edici Kelime Alt Testi ise dil kullanımını sözcük bilgisi ile değerlendiren, 2-12 yaş gruplarındaki çocuklara bireysel olarak uygulanan ve basitten zora doğru sıralanmış toplam 95 karttan oluşmaktadır. Her kartta yanıtı tek sözcük olarak verilmesi beklenen tek resim bulunmaktadır. İfade Edici Dil Alt Testi İç tutarlılık katsayılarının 2 -12 yaşları için ayrı ayrı hesaplandığında Cronbach alfa değerlerinin 0,88 ile 0,96 arasında değiştiği bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler 2015-2016 yılları arasında Ankara ilindeki sadece üstün yetenekli olarak tanınmış çocuklara eğitim veren özel bir okulun iki şubesinden birinde eğitim gören 4, 5 ve 6 yaş çocuklarından elde edilmiştir. Öncelikle okul ile iletişime geçilerek yapılmak istenen çalışmanın amacı, kullanılacak yöntem ve araçlar, araştırma süreci gibi konularda okul idaresine aydınlatıcı bilgiler verilmiştir. Okul idaresinden etik olarak çalışmanın yapılmasında bir sakınca olmadığına ilişkin onay alındıktan sonra çalışmaya katılması planlanan çocukların ailelerine, yani 33 aileye çalışmanın ayrıntılarına ilişkin bilgilendirme ve izin belgesi gönderilmiş, izin veren ailelerin çocuklarıyla çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ailelerin tümü çalışmaya katılmak için izin vermişlerdir. Sonrasında TİFALDİ-Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Gelişimi Ölçeği, sınıfları dışında fakat okul içerisinde çok fazla uyarının olmadığı bir ortamda çocuklarla bireysel olarak uygulanmıştır. Çocukların çoğunluğu süreç sırasında uyumlu davranmış, ortalama bir uygulamaya yaklaşık olarak 20 dakika sürmüştür. TİFALDİ Ölçeğine ilişkin bilgilerin dışında çocukların yaşları, cinsiyetleri, kardeş sayıları gibi bilgiler de değerlendirilmek üzere toplanmıştır. Çocuklara uygulanan ölçek ve ayrıca elde edilen demografik bilgiler bundan sonraki süreçte istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma sorularını cevaplamak üzere uygun istatistiksel yöntemlerin belirlenmesi amacıyla öncelikle verilerin dağılımı incelenmiştir. İstatistiksel açıdan verilerin analizinde incelenecek olan değişkenlerin farklarına bakılan her alt grupta dağılımların normalliği Shapiro-Wilk testi ile analiz edilmiştir. Dağılımların normal çıkması nedeniyle tüm testlerde parametrik istatistik kullanılmıştır. Bu çalışmada ortalama farklarının testinde, grup sayısına göre, bağımsız gruplar için t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Alıcı ve ifade edici dil puanları arasındaki korelasyonun hesaplanmasında Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Cinsiyete göre farklar incelenirken yaş değişkeninin etkisi kontrol altına alınarak ANCOVA ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular, belirlenmiş olan araştırma soruları çerçevesinde aşağıda sunulmuştur. Alt başlıklar alt soruların sıralamasıyla benzer bir sırada verilmiştir.

Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Alıcı ve İfade Edici Dil Puanlarının Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmadaki ilk alt probleme yönelik olarak kız ve erkek dahil olmak üzere 4, 5 ve 6 yaş grubundaki tüm üstün yetenekli çocukların TİFALDİ Alıcı Dil ve İfade Edici Dil puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Çocukların TİFALDİ Alıcı Dil ve İfade Edici Dil puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de

verilmiştir. Bir çocuğun ifade edici dil değerleri hesaplanmadığından analizler 32 çocuk üzerinden analiz yapılmıştır.

Tablo 1

TİFALDİ Alıcı Dil ve İfade Edici Dil puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

	Ortalama	Std. Sapma	N
Alıcı dil	96,00	18,25	33
İfade edici dil	112,21	23,47	32

Tablo 1 incelendiğinde üstün yetenekli çocukların alıcı dil puanı ortalamalarının 96, standart sapmasının ise 18,25 olduğu; ifade edici dil puan ortalamasının 112,21, standart sapmasının ise 23,47 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ışığında araştırmaya katılan çocukların ifade edici dil puanlarının alıcı dil puanlarından daha üst düzeyde olduğu görülebilmektedir. Alıcı ve ifade edici dil gelişimi sonuçları incelendiğinde, her iki alt dil gelişimi alanında da tüm grubun en az 3 yaş en çok 6 yaş daha üst düzeyde performans gösterdiği görülmüştür.

Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Alıcı ve İfade Edici Dil Puanları Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Araştırmadaki ikinci alt problem olan okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik olarak çocukların TİFALDİ Alıcı dil ve İfade edici dil puanları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

TİFALDİ Alıcı Dil ve İfade Edici Dil puanları arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı

n=32	İfade edici dil
Alıcı dil	0,684**

** p< .01

Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik olarak çocukların TİFALDİ Alıcı dil ve İfade edici dil puanları arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon Katsayısı ile bakılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda, çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları arasında 0,684 korelasyon olduğu görülmektedir. Yüksek sayılabilecek bu korelasyon değeri istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur (p<.01).

Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Alıcı ve İfade Edici Dil Puanlarının Yaş Değişkeni Kontrol Altına Alındığında, Cinsiyete Göre Anlamlı Şekilde Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Bu araştırmadaki üçüncü alt probleme yönelik olarak, önce TİFALDİ Ölçeği alıcı dil sonra da ifade edici dil puanlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığı, yaş değişkeni kontrol altında tutulmak suretiyle ANCOVA kullanılarak incelenmiştir. Fakat öncelikle alıcı ve ifade edici dil puanlarına ANCOVA analizi yapılmadan önce analizin gereklerinin yerine gelip gelmediği test edilmiştir. ANCOVA'nın en önemli gereklerinden birisi dağılımın normalliğidir. TİFALDİ alıcı ve ifade edici dil puanlarının dağılımının normalliği Shapiro-Wilk testi ($\alpha=.01$) ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3'de aktarılmıştır.

Tablo 3
TİFALDİ Alıcı ve İfade edici dil puanları için normallik testi sonuçları

	Grup	Shapiro-Wilk		
		Değer	sd	p
Alıcı dil	Kız	0,934	13	0,379
	Erkek	0,900	19	0,048
İfade edici dil	Kız	0,947	13	0,558
	Erkek	0,900	19	0,049

Tablo 3 incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin TİFALDİ Ölçeğinden aldıkları hem alıcı dil hem de ifade edici dil puanlarına uygulanan Shapiro-Wilk testi sonucunda dağılımının normal dağılımdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.01$). Bu sonuç da puanlar üzerinde ANCOVA analizi uygulayabilmek için gereken ilk koşul olan normallik şartının sağlandığı anlamına gelmektedir. Veriler üzerinde ANCOVA analizi gerçekleştirebilmek için önemli olan bir başka koşul da regresyon eğimlerinin eşit olması koşuludur. Buna ilişkin olarak da TİFALDİ dil gelişim ölçeğinden elde edilen alıcı dil puanlarının regresyon eğimlerinin eşitliği test edilmiştir. Çocukların alıcı dil gelişimi puanlarına ilişkin sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4
TİFALDİ alıcı dil puanları regresyon eğimlerinin eşitliği testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	2598,71	1	2598,709	11,81	0,002
Cinsiyet*Yaş	357,97	1	357,971	1,63	0,212
Hata	6383,81	29	220,131		
Düzeltilmiş toplam	9340,49	31			

Tablo 4 incelendiğinde cinsiyet ve yaşın ortak etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Regresyon eğimlerinin eşitliği için beklenen değer de sonucun anlamlı olmaması şeklindedir. Elde edilen bu sonuç ışığında TİFALDİ dil gelişim ölçeğinin alıcı dil alt testinden elde edilen veriler üzerinde regresyon eğimlerinin eşitliği sağlanmış durumdadır. Bu bilgiler doğrultusunda ANCOVA analizinin yapılabileceği ortaya konmuştur. Bu doğrultuda gerçekleştirilen ANCOVA analiz sonuçları aşağıda Tablo 5'te ayrıntılarıyla sunulmuştur.

Tablo 5
Yaşa Göre Düzeltilmiş Alıcı Dil Puanlarının ANCOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Yaş	3467,30	1	3467,30	15,43	0,000	0,340
Cinsiyet	974,83	1	974,83	4,34	0,046	0,126
Hata	6741,78	30	224,73			
Düzeltilmiş toplam	11183,90	32				

Tablo 5 incelendiğinde yaşın ortak değişken olarak alındığı ANCOVA sonuçlarına göre, kız ve erkeklerin puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur ($F(1, 30) = 4,34$, $P < .05$; $\eta^2=0,13$). Eta kare incelendiğinde ise, 0,13 çıkan değer, etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli kız ve erkek çocuklarının yaşa göre düzeltilmiş alıcı dil puan ortalamaları ve ortalamaların farkları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6
Yaşa göre düzeltilmiş kız ve erkeklerin alıcı dil puanı ortalamaları ve ortalama farkları

Grup	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama Farkları
Kız	13	91,38	89,16	-11,29*
Erkek	20	99,00	100,45	-

Alıcı dil puanları üzerinde yapılan tüm analizler sonucunda Tablo 6'da da görüldüğü üzere okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocuklar arasından erkek çocuklarının düzeltilmiş alıcı dil puanı ortalamalarının (100,45) üstün yetenekli okul öncesi dönemdeki kız çocuklarının düzeltilmiş alıcı dil ortalamalarından (89,16) anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < .05$).

Alıcı dil sonuçlarındakine benzer şekilde ifade edici dil puanları üzerinde ANCOVA analizi gerçekleştirebilmek için önemli koşullardan olan regresyon eğimlerinin eşitliği test edilmiş ve sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7
TIFALDI ifade edici dil puanları regresyon eğimlerinin eşitliği testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	2444,77	1	2444,769	5,46	0,027
Cinsiyet*Yaş	610,48	1	610,484	1,36	0,253
Hata	12538,94	28	447,819		
Düzeltilmiş toplam	15594,19	30			

Tablo 7 incelendiğinde cinsiyet*yaşın ortak etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Regresyon eğimlerinin eşitliği için beklenen değer de sonucun anlamlı olmaması şeklindedir. Bu nedenle regresyon eğimlerinin eşitliği sağlanmış durumdadır. Bu bilgiler doğrultusunda ANCOVA'nın yapılabileceği görülmüş ve analiz sonuçları Tablo 8'de aktarılmıştır.

Tablo 8
Yaşa göre düzeltilmiş ifade edici dil puanlarının ANCOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Yaş	3426,39	1	3426,39	7,56	0,010	0,207
Cinsiyet	1107,61	1	1107,61	2,44	0,129	0,078
Hata	13149,43	29	453,43			
Düzeltilmiş toplam	17683,42	31				

Tablo 8 incelendiğinde yaşın ortak değişken olarak alındığı ANCOVA sonuçlarına göre, ifade edici dil puanları açısından üstün yetenekli okul öncesi dönem kız ve erkek çocuklarının puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur ($F(1, 29) = 2,44, P >.05; \eta^2=0,08$). Eta kare incelendiğinde, 0,08 çıkan değer, etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Kız ve erkek çocuklarının yaşa göre düzeltilmiş ifade edici dil alt testi puan ortalamaları ve ortalama farkları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9
Yaşa göre düzeltilmiş kız ve erkeklerin ifade edici dil puanı ortalamaları ve ortalama farkları

Grup	N	Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama Farkları
Kız	13	107,38	104,98	-12,20
Erkek	19	115,53	117,18	--

İfade edici dil puanları üzerinde yapılan tüm analizler sonucunda Tablo 9’da da görüldüğü üzere okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocuklar arasından erkek çocuklarının düzeltilmiş ifade edici dil puanı ortalamalarının (117,18) üstün yetenekli okul öncesi dönemdeki kız çocuklarının düzeltilmiş ifade edici dil ortalamalarından (104,98) yüksek olduğu ancak farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici puanlarının yaş grubuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Araştırmadaki dördüncü alt probleme yönelik olarak öncelikle her alt yaş grubundaki (48-60 aydaki, 61-72 aydaki ve 73-77 aydaki) normallik Shapiro-Wilk testi ile test edilmiştir. Test sonucunda tüm gruplarda dağılımın normal dağılım şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Bu sebeple veriler üzerinde tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bilgiler Tablo 10 ve Tablo 11’de verilmiştir. Öncelikle yaş gruplarına göre alıcı ve ifade edici dil puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 10’da görülebilmektedir.

Tablo 10

Yaş gruplarına göre alıcı ve ifade edici dil puanları betimsel istatistikleri

		N	Ortalama	Standart Sapma
Alıcı dil	48-60	13	85,30	13,06
	61-72	14	101,21	18,12
	73-77	6	107,00	18,75
	Toplam	33	96,00	18,25
İfade edici dil	48-60	13	98,46	22,25
	61-72	13	125,46	18,05
	73-77	6	113,33	22,29
	Toplam	32	112,21	23,47

Tablo 10 incelendiğinde, alıcı dil puanlarının çocukların ait oldukları yaş grubuna göre düzenli olarak artış gösterdiği görülmektedir. Yani, 61-72 aylık çocukların alıcı dil gelişim puanları 48-60 aylık çocuklardan ve yine benzer şekilde 73-77 aylık çocukların alıcı dil puanları da 61-77 aylık çocuklardan daha yüksektir. İfade edici dil puanlarında ise 61-72 aylık çocukların hem 48-60 aylık çocuklardan hem de 73-77 aylık çocuklardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Verilerin betimsel analizinden sonra gerçekleştirilmiş olan alıcı dil tek yönlü ANOVA bulguları Tablo 11’de ifade edici dil tek yönlü ANOVA bulguları ise Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 11

TİFALDİ Alıcı Dil puanlarının yaş değişkenine göre tek yönlü ANOVA sonuçları

Alıcı dil	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamli farklar
Gruplar arası	2592,874	2	1296,437	4,818	,015	
Grup içi	8073,126	30	269,104			73-77>48-60
Toplam	10666,000	32				

Tablo 11 incelendiğinde alıcı dil puanlarının yaş bakımından anlamlı bir fark gösterdiği gözlenmektedir ($F(2, 30)=4,818$; $p<.05$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğuna dair yapılan Bonferroni ikili karşılaştırma tekniği sonrasında 73-77 aylık çocukların alıcı dil puanlarının 48-60 aylık çocukların alıcı dil puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 12

TİFALDİ İfade Edici Dil puanlarının yaş değişkenine göre tek yönlü ANOVA sonuçları

İfade edici dil	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamli farklar
Gruplar arası	4747,674	2	2373,837	5,579	,009	
Grup içi	12339,795	29	425,510			61-72>48-60
Toplam	17087,469	31				

Tablo 12 incelendiğinde, ifade edici dil puanlarının yaş bakımından anlamlı bir fark gösterdiği gözlenmektedir ($F(2, 29)=5,579$; $p<.05$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğuna dair yapılan Bonferroni ikili karşılaştırma tekniği sonrasında 61-72 aylık çocukların ifade edici dil puanlarının 48-60 aylık çocukların ifade edici dil puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanlarının kardeş sahipliğine bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Araştırmadaki beşinci ve son alt probleme yönelik olarak okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici puanlarının kardeş sahipliğine bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmada ölçek sonuçları analiz edilen 33 okul öncesi üstün yetenekli çocuğun çoğunluğu ya tek çocuk ya da bir kardeşi olan çocuk olduğu için kardeşi olan ve olmayan gruplar şeklinde ayrılarak bağımsız gruplar için t testi ile karşılaştırılmışlardır. Tablo 13'te okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların tek çocuk olma veya kardeş sahibi olmaya göre alıcı ve ifade edici dil puanlarının betimsel istatistikleri sunulmuştur.

Tablo 13*Kardeş sahibi olup olmama durumuna göre alıcı ve ifade edici dil puanlarının betimsel istatistikleri*

	Kardeş	N	Ortalama	Std. Sapma
Alıcı dil	Tek çocuk	22	96,86	17,30
	1 kardeş	10	96,60	20,35
İfade edici dil	Tek çocuk	21	114,52	21,84
	1 kardeş	10	109,40	27,76

Tablo 13 incelendiğinde çalışma grubundaki 33 çocuktan çoğunluğunun (n=22) tek çocuk olduğu görülmektedir. İncelenen 33 kişilik çocuk grubundan sadece 10 çocuğun kardeşi bulunmaktadır. Alıcı dil puanlarına bakıldığında hem tek çocuk olanlarda (96,86) hem de bir kardeş sahibi olanlarda (96,60) puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu gözlenmektedir. Benzer şekilde ifade edici dil puanlarında da tek çocuk olanlarla (114,52) bir kardeş sahibi olanların (109,40) puan ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu betimsel analizlerden görülebilmektedir. Aşağıda bulunan Tablo 14'te ise tek çocuk ve kardeş sahibi olan okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanları arasındaki farkları anlayabilmek için gerçekleştirilen bağımsız gruplar için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 14*TİFALDİ alıcı ve ifade edici dil puanlarının kardeş sahibi olup olmamaya göre farklarının testi*

	t	sd	p	Ortalama farkı	Farkların standart hatası	Farkların % 95 güven aralığı	
						Alt sınır	Üst sınır
Alıcı dil	0,038	30	0,970	0,26	6,97	-13,97	14,49
İfade ed. dil	0,559	29	0,580	5,12	9,16	-13,61	23,86

Tablo 14 incelendiğinde öncelikle okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı dil puanlarının kardeş sahibi olup olmamaya göre bir fark yaratıp yaratmadığına bakılmıştır. Buna göre tek çocuk olma veya kardeş sahibi olmanın alıcı dil puanları üzerinde anlamlı bir fark ortaya koymadığı görülmektedir ($t(30)=0,038$; $p>.05$). Benzer şekilde okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların ifade edici dil puanlarının kardeş sahibi olup olmamaya göre bir fark yaratıp yaratmadığına bakıldığında da yine alıcı dil puanlarındaki gibi benzer şekilde, tek çocuk olma veya kardeş sahibi olmanın ifade edici dil puanları üzerinde anlamlı bir fark ortaya koymadığı görülmüştür ($t(29)=0,559$; $p>.05$).

Tartışma ve Sonuç

Dil gelişimi, üstün yetenekli çocukları fark etmede ve onların normal gelişen yaşlılarından farklı yanlarını görmemizde bize ışık tutan çok önemli ve değerli bir gelişim alanıdır. Bu gelişim alanının üstün yetenekli çocuklar için taşıdığı önem, özellikle söz konusu yaş grubu okul öncesi çocuklar olduğunda daha da artmaktadır. Çünkü araştırmacıların okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocuğu tanıma ve anlama çabaları, çocuğun yaşının küçük olması ve pedagojik olarak gelişiminin halen devam ediyor olması gibi nedenlerle zekâ testi uygulamaları açısından nispeten kısıtlı çalışmalar yapılabilmesine, daha çok gelişimsel ve gözlemsel ölçümlerin tercih edilmesine sebep olmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının farklı gelişim alanlarındaki düzeyleri konusunda bize değerli bilgiler verebilecek ölçme araçlarından elde edilecek sonuçlar sayesinde hem yabancı alan yazın ile Türkiye'deki durum objektif şekilde karşılaştırılabilecek hem de bu çocuk grubunun gelişimi ve eğitimi için gereken desteklerin veya farklılaştırmaların sağlanması için gereken bilgiler elde edilmiş olacaktır.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar bize öncelikle çalışma grubumuzda yer alan okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların ifade edici dil puanlarının alıcı dil puanlarından daha üst düzeyde olduğunu göstermiştir. Bu sonuç aşağıda verilen bilgilerde de belirtildiği üzere alan yazın ile çelişen bir bilgidir, çünkü genellikle çocukların alıcı dili daha önce ve üst düzeyde kazandığı, ifade edici dilin ise alıcı dile oranla daha sonra ve geriden geldiği vurgulanmıştır. Ezell ve Justice (2005) alıcı dili, işitsel olarak ses algılama, soyut, somut sözcükleri ve dilbilgisi kurallarını anlama, tüm bu algılananları uygulama, eleştirme ve sentezleme yeteneği olarak tanımlamışlardır. İfade edici dili ise çeşitli sesler çıkarma, bu sesleri bir araya getirerek kelimeleri oluşturma ve bu kelimeleri kullanma yoluyla dil bilgisi kurallarına uygun cümleler kurma olarak tanımlamışlardır. Alıcı dil becerileri kapsamında, dinleme ve okuma becerileri yer alırken, ifade edici dil becerileri kapsamında konuşma ve yazma becerileri yer alır. Alan yazında, alıcı dilin, ifade edici dilden önce geliştiği, alıcı dil gelişiminin, ifade edici dil gelişiminin ilerlemesine yardımcı olduğu tekrarlanmaktadır Zaman ilerledikçe çocuk, bir yetişkininkine çok yakın bir dil yapısına ve dili kullanma becerisine sahip olmaya başlar. Araştırmalar çocuk gelişiminin ilk aşamalarında, özellikle de tek sözcüklü dönemde alıcı dil kapasitesinin, ifade edici dil kapasitesinden yaklaşık iki kat daha fazla olduğunu göstermektedir ve alıcı dilin ifade edici dili desteklediği belirtilmektedir (Yüksel, 2003: 5). Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan ve alan yazınla uyumsuz görünen bu sonuç, yine bu araştırma sonucunda ortaya çıkan bir başka veriyle birlikte değerlendirildiğinde anlam kazanabilmektedir. Bu araştırmada ikinci alt problemin cevabı olarak, okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı ve ifade edici dil puanlarının birbiriyle ilişkili olduğu, bir başka deyişle alıcı dil becerisi yüksekse ifade edici dilin de benzer şekilde yüksek olduğu da görülmüştür. Alıcı ve ifade edici dil gelişimi sonuçlarında tüm grubun en az 3 yaş en çok 6 yaş daha üst düzeyde performans gösterdiği belirtilmişti. Yani aslında okul öncesi üstün yetenekli çocukların alıcı dilleri de ifade edici dilleri kadar yüksektir. Alan yazında bir çocuğun alıcı dil kapasitesinin ifade edici dil kapasitesinden daha önce oluştuğu ve daha geniş olduğu vurgulanmaktaydı (Ezell

ve Justice, 2005; Yüksel, 2003) Bununla birlikte üstün yetenekliler alan yazınında da durum benzer şekilde belirtilmişti. (Harrison, 1995) Bu araştırmada yaşanan ifade edici dilin alıcı dilden anlamlı olarak daha yüksek olması durumunun açıklaması olarak okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların alıcı dillerinin daha az gelişmiş olması değil, uygulanan ölçekte alıcı dil ve ifade edici dil sorularının yapısına dayalı olarak ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Ölçekteki alıcı dil soruları çocuğun, ona gösterilen 4 resim arasından uygun nesneyi ifade eden resmi eliyle gösterdiği yani daha pasif olduğu, ifade edici dil testi soruları ise kendisinin bizzat gösterilen resmin adını söylediği yani üstün yetenekli çocuk grubunun daha çok hoşuna giden keyifli zorlanma olarak tercüme edilebilecek olan "challenge" içerdiği söylenebilir (Feldhusen & Kroll, 1991; Gallagher, Harradine & Coleman, 1997). Bu durumun da ifade edici dil testinin onlara daha çok hitap ettiği ve ilgili puanların alıcı dil puanlarından göreceli olarak daha yüksek çıkmış olmasını açıklayabilir. Bununla birlikte genel resme baktığımızda alıcı ve ifade edici dil puanları arasında her ikisinin de yüksek olması ve biri yüksekse diğerinin de yüksek olması durumu da bu grup çocuğun alıcı dil puanlarında sonuçlarda görüldüğü gibi bir eksiklik olmamış olabileceğini destekler niteliktedir.

Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların cinsiyetlerine göre alıcı ve ifade edici dil gelişim sonuçlarına bakıldığında üstün yetenekli erkek çocukların alıcı dil puanı ortalamalarının kız çocuklarının ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. İfade edici dil gelişimi sonuçlarına baktığımızda ise yine erkek çocuklarının ifade edici dil puanı ortalamalarının kız çocuklarından yüksek olduğu ancak farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu durum, alan yazındaki bilgilerle karşılaştırdığımızda uyumsuz görünmektedir. Alan yazında, normal gelişim gösteren çocukların cinsiyetlerine göre dil gelişimleri üzerine yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar genellikle kız çocukların dil gelişimlerinin erkek çocuklardan daha ileride olduğu (Bjorklund, 1995; Karacan, 2000; Karmiloff ve Karmiloff Smith, 2002; Tulu, 2009; Yıldız Bıçakçı ve Aral, 2009; Güler, 2004) veya cinsiyetler arasında anlamlı bir farkın olmadığı yönündedir (Çiyiltepe, 2006; Erdoğan vd., 2005). Bununla birlikte yine yerli alan yazında, üstün yetenekli kızların sözel dilsel ve müziksel /zekâ alanlarının erkeklerden daha yüksek olduğuna ilişkin bilgiler de ortaya konulmuştur (Kahraman ve Bulut-Bedük, 2014). Üstün yetenekli okul öncesi dönem çocuklarında kız ve erkekler arasında dil gelişimi açısından fark olup olmadığına ilişkin çalışmamızda ortaya çıkan sonuçların alan yazın bilgileriyle uyumlu olmadığı görünmektedir.

Yaş değişkenine göre çocuklar arasında fark olup olmadığına bakıldığında, alıcı dil puanlarının çocukların ait oldukları yaş grubuna göre düzenli olarak yani 4, 5 ve 6 yaşlarda giderek artan şekilde olduğu görülmüştür. Ayrıca bu araştırma sonucunda ortaya konan bir başka sonuç da, 73-77 aylık çocukların alıcı dil puanlarının 48-60 aylık çocukların alıcı dil puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olması durumudur. Bununla birlikte, ifade edici dil puanlarında ise 61-72 aylık çocukların hem 48-60 aylık çocuklardan hem de 73-77 aylık çocuklardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucuna baktığımızda hem yurtiçi hem de yurt dışı çalışmalarda çocukların yaşlarıyla

birlikte dil becerilerinin de arttığının ortaya konduğu görülmektedir (Reese & Read, 2000; Topbaş, Bestoy, Demirpehlivan, Sezer, Kılıç ve Deniz, 2004). Bu kaynaklarda, iki yaşına kadar çocukların çıkardıkları seslerle zekâları arasında bir ilişki olmadığı fakat 2 yaşından sonra uyarılara daha açık olma, algının ve dikkatin daha yoğun olması vb.nin dil gelişimini önemli ölçüde etkilediği belirtilmektedir (Reese & Read, 2000; Topbaş, Bestoy, Demirpehlivan, Sezer, Kılıç ve Deniz, 2004). Büyüdükçe, çocuğun çevresel uyarıcıları arttıkça, kullandığı kelime sayısı ve dolayısıyla üstdil becerileri olarak da adlandırılan dil farkındalığı da artmaktadır. Çocuklar dil gelişimi evrelerini tamamlarken, hem anlamlı cümleler kurmayı hem de kullandıkları dili anlamayı öğrenirler. Çevreden gelen uyarılar sayesinde çocuklar mantıksal ilişkiler kurup, konuşmaya başladığı dili anlamlandırabilirler (Şen, Yıldız Çiçekler, Yılmaz, 2010). Çalışmamızda yer alan çocukların alıcı dil puanlarının artışının yaşlarının artması ile paralellik göstermesi, çocukların çevreye, olaylara ve insanlara olan ilgi, algı ve dikkatlerinin yoğunlaşması, dolayısıyla alıcı becerilerinin dili de içine alacak şekilde artması kaynaklı olarak yorumlanabilir. İfade edici dil gelişimi de alıcı dil gelişimiyle ilişkilidir. Çocuklar ne kadar çok farklı ses, kelime, cümle duyarlarsa o kadar çok alıcı dilleri gelişir ve duyduklarını taklit etme yoluyla ifade edici dil gelişiminin de yolu açılmış olur (Reese & Read, 2000; Topbaş, Bestoy, Demirpehlivan, Sezer, Kılıç ve Deniz, 2004). Ortaya çıkan sonuçlar vasıtasıyla bu grup çocuktaki ifade edici dil gelişiminin de yaşla birlikte paralel şekilde artış göstermiş olduğunu, zaman içinde çocukların kelime dağarcıklarının arttığı ve bu bilgilerini cümlelere döktüklerini söyleyebiliriz.

Araştırmada son olarak tek çocuk olma veya kardeş sahibi olmanın alıcı dil ve ifade edici dil puanları üzerinde anlamlı bir fark ortaya koymadığı görülmüştür. Bu sonuç kardeş sayısı ve dil gelişimini karşılaştıran çalışmalarla benzer bir durum ortaya koymaktadır (Erdoğan vd., 2005; Erkan, 1990; Öztürk, 1995). Yani üstün yetenekli olsun veya olmasın çocukların tek çocuk olma veya kardeş sahibi olma durumlarının, onların dil becerilerini doğrudan etkileyen bir durum olmadığı, en azından belirtilmiş araştırmalara dayandırılarak söylenebilir.

Bu araştırmanın sonuçlarına genel olarak bakıldığında alan yazınla benzer ve farklı sonuçların çıkmış olduğu net bir şekilde görülebilmektedir. Örneğin dil gelişiminin yaş artışı ile birlikte uyumlu ve paralel bir gelişme gösterdiği sonucu ve kardeş sahibi olup olmama durumunun dil gelişimine bir etkisinin olmadığı yönündeki alan yazın bilgileri, bu araştırmada okul öncesi üstün yetenekli çocuklar için de benzer şekilde sonuçlar ortaya koymuştur. Bununla birlikte ifade edici dil gelişimi sonuçlarının alıcı dilden daha üst düzeyde çıkması ve erkek çocukların kız çocuklarından daha yüksek dil gelişimi göstermesi gibi sonuçlar ise alan yazınla örtüşmeyen durumlar sergilemiştir. Aslında tüm bu sonuçlar, üstün yetenekli çocukların tümünün bir kalıba konulup değerlendirilemeyeceği, her birinin bireysel özelliklerinin birbirinden çok farklı görünümsergileyebileceği varsayımını destekler niteliktedir denilebilir. Her çocuk farklı ve özeldir fakat konu üstün yetenekli çocuklar olduğunda, bu gruba özgü gelişimsel farklılıkların, onlara özgü gelişimsel süreçlerin ve pedagojinin bilinerek hareket edilmesinin gerekliliği bir kez daha vurgulanmalıdır. Üstün yetenekli çocukların dil gelişimi düzeyleri ile bu alandaki güçlü ve

zayıf oldukları yönler öğrenilerek eğitim ihtiyaçlarına ilişkin farklı eğitim programları oluşturulması, kişisel öğrenme ihtiyaçları ışığında doğru eğitim fırsatlarından faydalanmaları ve gelişimlerinin uzun vadede sürekli olarak desteklenmesi sağlanabilecektir.

Kaynaklar

- Akarsu, F. (2004). Üstün Yetenekliler. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu and A. E. Bilgili (Eds.). *I. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi*, İstanbul.
- Alpöge, G. (1991). *Çocuk ve dil Türkçe'de sıfatların kullanımı ve çocuğun gelişimi açısından incelenmesi*. İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Aydoğan ve Koçak (2003) Okul öncesi çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159.
- Barbour, N. H. (1992). *Early child and curriculum*. New York: Colombia Üniversitesi Publishing.
- Bayhan, P. ve Artan, İ. (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür yayınları.
- Berger, S. (2006). *College planning for gifted students: Choosing and getting into the right college* (3rd ed.). Waco, TX: Prufrock Press.
- Berk, L.E. (2013). Biliş ve dil gelişimi. (Çev: A.Dönmez). *Çocuk gelişimi*. 272-422. Ankara; İmge Kitabevi.
- Bjorklund, D. F. (1995). *Children's thinking. Developmental function and individual differences*. USA: Brooks/Cole Publishing Company.
- Bloom, B.S. (1985). *Developing talent in young people*. New York, NY: Ballantine Books.
- Brown R. J. & Dunn, J. (1992). Talk with your mother or sibling? Developmental changes in early family conversations about feelings. *Child Development*, 63, 336-349.
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton.
- Clark, B. (2015). *Üstün zekalı olarak büyümek*. (Çev: F. Kaya, ve Ü. Ogurlu) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çiyiltepe, M. (2006). *Dil ve kavram gelişimi. Dil ve konuşma gelişiminde sorunlara yol açan nedenler*, 158-189. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Dai, D. Y., & Renzulli, J. S. (2008). Snowflakes, living systems, and the mystery of giftedness. *Gifted Child Quarterly*, 32, 114-130.
- Dağlıoğlu, E. (2015). Erken çocuklukta üstün yetenek. F. Şahin (Ed.) *Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi* (ss. 75-92). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Daniels, S. & Piechowski, M. (2009). *Living with intensity*. Tucson: Great Potential Press.
- Davis, G.A. & Rimm, S.B. (2004). *Education of the Gifted and Talented*. Boston: Allyn and Bacon.
- Davis, G. A., Rimm, S. B. & Siegle, D. (2011). *Education of the gifted and talented* (6th Edition). Boston: Pearson.
- Demir, R. (2010). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ve çoklu zekâ alanlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Erişti, B. ve Sak, U. (2008). The effects of an education program for gifted students on their active involvement in classroom practices. *Paper presented on the 10th Asia- Pacific Conference on Giftedness, Singapore*.
- Erdoğan, S., Şimşek Bekir, H. ve Erdoğan Aras, S. (2005). Alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Enstitü Dergisi*, 14(1), 231-246.
- Erkan, P. (1990). "Sosyoekonomik ve eğitim düzeyi farklı olan ailelerin 48-60 aylar arasındaki çocuklarının dil yapılarının incelenmesi". Bilim uzmanlığı tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ezell, H. K. & Justice, L. M. (2005). *Shared storybook reading: Building young children's language and emergent literacy skills*. Baltimore, MD: Brookes.
- Feldhusen, J. F. & Kroll, M. D. (1991) Boredom or challenge for the academically talented in school, *Gifted Education International*, 7(2):80-81
- Feldhusen, J. F., & Moon, S. M. (1992). Grouping gifted students: Issues and concerns. *Gifted Child Quarterly*, 36, 63–67.
- Freeman, J. (1986). *The psychology of gifted children: Perspectives on development and education*. Great Britain: John Wiley and Sons.
- Gallagher, J., Harradine, C. C., & Coleman, M. R. (1997) Challenge or boredom? Gifted students' views on their schooling. *Roeper Review*, 19(3):132-136
- Gottfried, A. W., Gottfried, A. E. Bathurst, K. & Guerin, D. W. (1994). Socioeconomic status in children's development and family environment: Infancy through adolescence. In M. H. Bornstein & R. H. Bradley (Eds.), *Socioeconomic status, parenting, and child development*. (pp. 189–207). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Harrison, C. (1995). *Giftedness in early childhood*. Sydney: Children's services.
- Howe, M.J.A. (1990). *The origins of exceptional abilities*. Oxford, UK: Basil Blackwell.
- Karacan, E. (2000). Çocuklarda dil gelişimini etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 7, 254-258.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi* (7. Baskı), Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd.
- Karmiloff, K. & Karmiloff Smith, A. (2002). *Pathway to language*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Kazak-Berument, S., ve Güven, A.G. (2013). Türkçe ifade edici ve alıcı dil (TİFALDİ) testi: I. Alıcı dil kelime alt testi standardizasyon ve güvenilirlik-geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24, 1-11.
- Koçak, N., Ergin, B. ve Yalçın, H. (2014). 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, 100-106.
- Kokot, S. (1999). *Help! Our child is gifted: Guidelines for parents*. Lyttelton: Radford House Publications.
- Lovecky, D.V. (1993). The quest for meaning: Counseling issues with gifted children and adolescents. L. K. Silverman (Ed.). *Counseling the Gifted and Talented* (s. 29-50). Denver, CO: Love Publication Company.
- McCoach, D. B., & Siegle, D. (2003). Factors that differentiate underachieving gifted students from high-achieving students. *Gifted Child Quarterly*, 47, 144–154.
- Metin, N. (1999). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Öz Aşama Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
- NAGC, (2016). Asynchronous development [Online] Retrieved on 15-Devember-2016 at URL: <http://www.nagc.org/resources-publications/resources/social-emotional-issues/asynchronous-development>.
- Nordby, S. M. (2004). *A glossary of gifted education*. [Online] Retrieved on 15-December-2016 at URL: <http://webshare.northseattle.edu/fam180/topics/giftedkids/glossary.htm>
- Öztürkmen, B. (2006). *Ortaöğretim öğrencilerinin çoklu zekâ kuramına göre zekâ alanlarıyla öğrenme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Gaziantep örneği)*. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Öztürk, H. (1995). *Okulöncesi kurumlara devam eden ve etmeyen birinci sınıf çocukların alıcı dil ve ifade edici dil düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Reese, E. & Read, S. (2000). Predictive validity of the New Zealand MacArthur Communicative Development Inventory : Words and Sentences. *Journal of Child Language*, 27, 255–66.

- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar: Özellikleri, tanınmaları ve eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Sak, U. (2011). An overview of the social validity of the education programs for talented students model (EPTS). *Education and Science*, 36, 213-229.
- Sak, U. & Erişti, B. (2012). Think less, talk more or talk less, think more: A comparison of gifted students' engagement behaviors in regular and gifted science class rooms. *Asia-Pacific Journal of Gifted and Talented Education*, 4(1), 1-11.
- Saranlı, A. G. (2017a). Eş zamanlı olmayan gelişimin üstün yetenekli çocuklardaki görünümünü üzerine bir örnek olay çalışması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 89-108.
- Saranlı, A. G. (2017b). Okul öncesi dönemdeki erken müdahale uygulamalarına farklı bir bakış: Erken zenginleştirme, *Eğitim ve Bilim*. (DOI: 10.15390/EB.2017.7062, DOI Link: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.7062>)
- Selçuk-Bozkurt, Ö. (2007). Okulöncesi dönemde öğretmenleri tarafından yaşlarına göre üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen çocukların gelişim özelliklerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Silverman, L.K. (2002). Asynchronous Development. M. Neihart, S. M. Reis, N. M. Robinson & S. Moon (Eds.). *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What Do We Know?* Texas: Prufrock Press.
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal behavior*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Smith, L. H., & Renzulli, J. S. (1984). Learning style preferences: A practical approach for classroom teachers. *Theory Into Practice*, 23, 44-50.
- Sutherland, M. (2008). *Developing the gifted and talented young learner*. London: Sage Publication.
- Erkan-Süel, E. *İlköğretim 1. sınıf üstün ve normal zeka düzeyindeki öğrencilerin fonolojik farkındalık düzeylerinin okuma başarıları üzerine etkisinin karşılaştırılması.* Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Temel, Z. F., Bekir, H. ve Yazıcı, Z. (2014). *Erken çocuklukta dil edinimi*. Ankara: Vize Basın Yayın.
- Topbas, S., Bestoy, U., Demirpehlivan, B., Sezer, E., Kılıç, M. A. ve Deniz, M. (2004). Gaziantep ilinde yaşayan 5:0-8:0 yaş çocuklarının dil gelişimlerinde sesbilgisel işlemlerin incelenmesi. 2. *Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara:Kök Yayıncılık
- Tulu, Y.(2009). *Ana dili Türkçe olan ve ana dili Türkçe olmayan (iki dilli) 4-7 yaş çocukların dil düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R., & DeVries, A. R. (2007). *A parent's guide to gifted children*. Scottsdale, AR: Great Potential Press.
- Wishon, P.N., Brazee, P. & Eller, B. (1986). Facilitating oral language competence. *Childhood Education*. December, 90-94.
- Yazıcı, Z. ve Temel, F. (2012). İkidilli ve tek dilli çocuklarda dil gelişimi okuma olgunluğu ilişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (22), 145-158.
- Yıldız Bıçakçı, M. ve Aral, N. (2009). Dil Gelişimi. Eğitim Psikolojisi. İstanbul: Kriter Kitabevi
- Yüksel, E. (2003). *Eskişehir'de yaşayan 30-47 aylar arasındaki çocukların alıcı dil becerilerinin incelenmesi*. Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.